

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/83161,Czczott-Czczottowa-Hanna.html>
2023-12-04, 07:32

Czczott (Czczottowa) Hanna

CZCZOTT (Czczottowa) Hanna (3 I 1888, Petersburg – 17 III 1982, Warszawa), botanik i paleobotanik. Córka Gracjana Peretiatkowicza, buchaltera, i Leonildy Wilpiszewskiej, ziemianki z Wołyńia.

Uczęszczała w Petersburgu do gimnazjum, a po przeniesieniu się rodziny w 1905 do Warszawy, uczyła się w języków obcych oraz uczęszczała na wykłady Tow. Kursów Naukowych. W 1910 wyszła za mąż za docenta Inst. Górniczego w Petersburgu, H. Czczotta i zamieszkała z nim w Rosji. Pozostali tam do 1922, następnie osiedli w Krakowie, gdzie Czczott objął katedrę w Akad. Górniczej. W Petersburgu (Piotrogradzie) studiowała na Wyższych Kursach Przyrodniczych dla Kobiet, Kursach Pedagogicznych Języków Obcych oraz w Inst. Geograficznym. Z mężem odbywała wiele podróży po Rosji (m.in. uruchomienie kopalni złota w Ałtaju) oraz po wielu krajach Europy i Ameryki. W tym czasie prowadziła badania botaniczne w lasach okolic Murmańska, co udokumentowała rozprawą ogłoszoną w Leningradzie: *Lesy zapadnych skłonów Chibinskich gór i okrestnostiej goroda Murmańska* (1925). W czasie podróży zagranicznych przed I wojną światową interesowała się głównie botaniką, zdradzając jednak już wtedy również zainteresowanie przeszłością geologiczną poznawanych obszarów. Tak też było podczas podróży do Turcji (1924–25). Prowadząc tam studia geologiczne i geobotaniczne zebrała dużą kolekcję flory i uzyskane wyniki ogłosiła w rozprawach: *On the Traces of Glaciation in Northern Asia Minor and the Problem of Pontide* (1937), a zwłaszcza w monografii *A Contribution to the Knowledge of the Flora and Vegetation of Turkey* (1939).

Mieszkając w Krakowie (do 1931) współpracowała z prof. W. Szaferem z Inst. Botaniki UJ. Po śmierci męża w 1928 nawiązała bliższą współpracę z prof. B. Hryniewieckim z UW, gdzie z czasem miała stałe miejsce do pracy (utrzymywała

się z emerytury po mężu, część środków przeznaczając na druk jego prac). Współpracowała z powstałym w 1932 Tow. Muzeum Ziemi. Wykonywała także zlecenia dla Państwowego Inst. Geologicznego, m.in. dotyczące flor kopalnych z Wołynia i Podola (*Środkowomioceńska flora Zalesic koło Wiśniowa* 1951). Przede wszystkim badała liście buka i dębu, po raz pierwszy u nas stosując metody biometryczno-statystyczne. Wtedy też zajęła się dziejami geologicznymi tych drzew. Ogłosiła m.in. *The Atlantic Elements in the Flora of Poland* (1926), *Studium nad zmiennością liści buków: Fagus orientalis Lipsky, F. silvatica L. i form pokrewnych* (1933, kontynuacja w 1935). Prace te drukowała w wersjach różnojęzycznych za granicą – nadal są cytowane.

W czasie powstania warszawskiego 1944 utraciła znaczną część zielników i rękopisów. Po wojnie podjęła pracę w Inst. Badawczym Leśnictwa, lecz w 1946 przeniosła się do Muzeum Ziemi (od 1959 Muzeum Ziemi PAN), gdzie od 1955 była profesorem. Na emeryturę przeszła w 1960, ale była aktywna naukowo do końca życia, blisko współpracując z prof. W. Szaferem i innymi botanikami krakowskimi. W Muzeum kierowała Pracownią Paleobotaniki, tworząc znaczącą komórkę badawczą, choć nie czuła się mistrzem typu akademickiego.

W latach powojennych Cz. zajmowała się głównie florami trzeciorzędu, zwłaszcza Turoszowa. W Muzeum Ziemi PAN starała się zgromadzić kolekcję z innych stanowisk tego wieku. Znalazło to wyraz w opracowaniu z 1959 *Flora kopalna Turowa koło Bogatyni, cz. 1 Charakterystyka ogólna złoża w Turoszowie i flor kopalnych Zagłębia Żytawskiego na tle trzeciorzędowych flor zapadliska północno-zachodnich Czech*. W latach następnych systematycznie (zwykle z A. Skirgiełło lub rzadziej K. Juchniewicz) do 1980 ogłaszała szczegółowe opisy poszczególnych grup roślinnych. W konsekwencji flory tego okresu w Turoszowie (kopalnia „Turów”) są najlepiej rozpoznanyymi w Europie.

Interesowała się także florą w bursztynie bałtyckim (*Skład i wiek bursztynów bałtyckich* 1961), zwracając uwagę na rolę ówczesnego – trzeciorzędowego – wulkanizmu oraz

związanego z tym żywicowania drzew jako następstwa ich choroby (myśli tej w szerszym studium nie ogłosiła drukiem).

Cz. zwłaszcza w dyskusjach naukowych na krajowych sympozjach i kongresach międzynarodowych (biegle władała językami kongresowymi), prezentowała ustalenia odnośnie flor trzeciorzędowych z terenu Polski, stale nawiązując do swych badań wcześniejszych nad florą holoceniową (najmłodszy czwartorzęd). Z tego względu ogłosiła artykuł *The Past and Present Distribution of Pinus halepensis Mill and Pinus brutia Ten* (1954). Za namową botaników ZSRR w 1972 ogłosiła szkic *Lasy zachodnich zboczy Chibin i okolic Murmańska*. Pozostawiła ponadto wiele szkiców rozpoczętych, z których studium o dębach uważała za najważniejsze.

W okresie międzywojennym dążyła do utworzenia w Warszawie ogólnego muzeum botanicznego (*O potrzebie utworzenia Centralnego Muzeum Botanicznego w Warszawie* 1937). Myśl ta nie została dotychczas zrealizowana. Cz. utworzyła jednak przy kopalni „Turoszów” muzeum flor kopalnych pozyskanych w czasie eksploatacji węgla brunatnego.

Wyróżniona została wieloma odznaczeniami, w tym honorowego górnika. Jej nazwisko występuje w opisie wielu gatunków flor trzeciorzędowych.

PSB (A. Hummel); SPPT (Z.J. Wójcik); Fleszarowa; Słabczyńscy.

„Prace Muzeum Ziemi” 1983, nr 36 (A. Skirgiełło).

Zbigniew Wójcik

[Poprzedni](#)
[Następny](#)